

רשק
שיעורית
תורה

היכלי תורה

ערש"ק וישלח יז כסלו תשע דף היומי בבלי: בבא בתרא קה ירושלמי: עבודה זרה ל

נושאי הדף בעלון

אם אופן תשלום דמי השכירות מוכיח על משך זמן השכירות.....בבא בתרא קה

התחייב לכתנו נדוניה ותופס החתן עבור החוב ספרים ששאל ממנו.....בבא בתרא קה

גורל שהיה בו טעות.....בבא בתרא קה

ברכת שהחינו ע"י האב כשירש את בנו.....בבא בתרא קה

דאתחולי בפורענותא לא מתחלינן.....בבא בתרא קה

נשואין עם אשה שאחיה אינם מתנהגים כשורה.....בבא בתרא קה

יחוס עד ג' דורות.....בבא בתרא קה

נשואין עם אשה שאחיותיה אינם מתנהגות כשורה.....בבא בתרא קה

אפילו חכם יעסוק באומנות ואל יצטרך לבריות.....בבא בתרא קה

אבילות על בן שנשתמד ארבעה עשר יום.....בבא בתרא קה

כפתור ופרח.....עמוד 5

ויצו אתם לאמר כה תאמרון לאדני לעשו

בפסוק זה יש כפל לשון, שמשמעות 'לאמר' ומשמעות 'כה תאמרון' שוה, שבשניהם הוא מצוה אותם לומר לעשו את הדברים ששם בפיהם, ואם כן הרי אחד מהם מיותר.

אולם כשנעמוד על טיב השליחים והשליחות, תתבאר לשונו של יעקב אבינו. השלוחים היו לפי פירוש רש"י מלאכים ממש, דהיינו המלאכים שבאו לקראתו כשבא בגבול ארץ ישראל, כמו שכתוב בסופה של הפרשה הקודמת. השליחות היתה אצל עשו, שכפי שסבר יעקב היה כבר בארץ שעיר, כמו שכתוב ששלחם יעקב 'ארצה שעיר שדה אדום'. לפי שאין מלאכי ארץ ישראל רשאים לצאת לחוצה לארץ (ראה רש"י, ויצא כח יב), בעל כרחנו שהיתה שליחותם צריכה להתקיים על ידי שיעבירו את המשך שליחותם לשליחים אחרים, שיוכלו להמשיך עד שעיר, ושם להביאה לידי גמר.

בזה מתבאר היטב לשון הפסוק 'ויצו אתם לאמר' שציוה למלאכי ארץ ישראל שאליהם דבר, 'לאמר' למלאכי חוץ לארץ העתידים להמשיך לשעיר, 'כה תאמרון לאדני לעשו'.

גם דברי תשובתם של המלאכים מתבררים היטב מעתה, שהשיבו ליעקב ואמרו 'באנו אל אחיך אל עשו', שלכאורה הם דברים מיותרים, וכשם שלא פרטו ליעקב כיצד מסרו לעשו את דבר שליחותם ואת דברי תשובתו, שהרי פשיטא שמלאו שליחותם, כמו כן לא היה להם צורך לספר כי פגעו בעשו.

אלא שבאו ללמד את יעקב שלא כפי שסבר הוא שכבר עשו מצוי בהר שעיר, ויצטרכו שלוחי מלאכי ארץ ישראל לשלוח שליחים אחרים שיוכלו לבוא אל עשו, אלא 'באנו אל אחיך אל עשו', שאנו בעצמנו מלאנו את השליחות, שעדיין הוא בארץ כנען, וכמו שאמר הכתוב לקמן 'וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה', שרק אז אחז בדרכו לשעיר.

פנים יפות

צנח בתרא קה

אם אופן תשלום דמי השכירות מוכיח על משך זמן השכירות

בשו"ת בית שלמה (דרימור, חו"מ סי' קיח) נשאל אודות אחד ששכר מלמד עבור בנו לזמן הקיץ דהיינו חמשה חדשים [אייר-אלול], והבטיח לו שישים זהובים בשכרו, ופרע לו בכל שבוע שלשה זהובים, ובכלות הקיץ שאל המלמד את בעל הבית אם ברצונו לקיים את השכירות גם בזמן חורף [חשוון-אדר], ואמר לו הן. ואותה שנה היתה שנה מעוברת והחורף ששה חדשים, והתחיל ללמדו ופרע לו ג"כ שלשה זהובים בשבוע ונמצא שבכלות אדר ראשון כבר שילם לו שישים זהובים. ועתה טוען המלמד שכוונתו היתה כשכירות הקיץ שקיבל שישים זהובים עבור חמשה חדשים, ועל כן תובע הוא תשלום נוסף עבור חודש העיבור, והבעל הבית טוען כנגדו שההסכם לא היה על חמשה חדשים אלא על זמן שלם, והרי חודש העיבור הוא בכלל זמן חורף ואינו צריך להוסיף תשלום עבורו.

בתשובתו הכריע שהדין עם בעל הבית, והביא שם שהשואל העלה נימוק לטובת המלמד, שהרי יש אומדנא דמוכח מסדר התשלומים שכוונת בעה"ב היתה לשלם שישים זהובים עבור חמשה חדשים, שהרי שילם לו גם בזמן החורף שלשה זהובים לשבוע דהיינו י"ב זהובים לחודש, ואם היה בדעתו שחודש העיבור בכלל היה לו לחלק את השישים זהובים לששה חדשים וליתן למלמד רק עשרה זהובים לחודש. אמנם בתשובתו דחה את דבריו והעלה שאין בסדר התשלומים הוכחה כלל.

והוכיח זאת מדברי הרשב"ם בסוגייתנו (ד"ה אי) שכשמשכיר אומר [בשנה מעוברת] שנים עשר זהובים לשנה דינר זהב לחודש, יש מקום לומר שאין סתירה בדיבורו לגבי חודש העיבור, אלא ודאי נתכוין לכלול את חודש העיבור בתוך השנה, ומה שהוסיף לומר דינר זהב לחודש כוונתו לפרש את דבריו שאף על פי שהשכירות היא לשנה ומעיקר הדין שכירות משתלמת רק לבסוף, כאן רצונו שישלם לו דינר זהב בכל חודש. ואע"פ שהגמרא דוחה שאין מפרשים שלכך נתכוין, אבל מ"מ מבואר שאם יאמר המשכיר בפירוש שלזאת כוונתו יהא הדין ברור שחודש העיבור שייך לשוכר. [וכך כתב בערוך השולחן (סי' שיב סכ"ט) עיי"ש].

ולכאורה יש לתמוה על דברי הרשב"ם, שהלא אף אם נאמר שפירושי קמפרש וכוונתו היתה שישלם דינר בכל חודש, מ"מ עדיין הלשונות סותרים זה את זה, שהרי מתחילת דבריו משמע שמשכירו ב"ב דינרים לשנה אף שהיא י"ג חדשים, ונמצא שהי"ב דינרים מתחלקים לי"ג חדשים ומגיע לו עבור כל חודש מעט פחות מדינר זהב, ולפי סיום דבריו שדורש תשלום דינר זהב בכל חודש נמצא שהי"ב דינרים הם רק עבור י"ב חדשים ואינו משכיר לו את הבית בחודש הנוסף.

וכדי לתרץ את דברי הרשב"ם צריך לומר שסדר התשלומין אינו מוכיח על זמן השכירות, ומה שבסיום דבריו אמר שרצונו לקבל את הי"ב דינרים במשך י"ב חדשים הרי הוא כאומר שאע"פ שהוא משכיר לו לי"ג חדשים מ"מ התשלום יהא עבור י"ב חדשים והחודש האחרון נתון לו בחינם [וכעין זה מבואר בריטב"א (ד"ה ופרקינן), אך הרמב"ן פירש באופן אחר. וראה אמרי מהרש"ח (ב"מ קב: בתד"ה הוה)].

וכמו כן נאמר אנו שאע"פ שהבעה"ב שילם למלמד את כל השישים זהובים במשך חמשה חדשים, אין זו הוכחה שלא נתכוין לכלול בשכירות את חודש העיבור, אלא יתכן שנתכוין לשכרו לששה חדשים ורק התשלום לא יתחלק בשוה, דהיינו שישלם לו י"ב זהובים לחודש עבור חמשה חדשים וחודש העיבור הנוסף ילמדו בחינם. [ועיי"ש שבתחילת דבריו רצה להוכיח כן מהתוס' להלן (ע"ב, ד"ה פרושי), אך הסיק שמהרשב"ם הוא יותר מוכח. וראה בשו"ת מהר"י הכהן (ח"ב חו"מ סי' כב) שדחה את דבריו].

צנח בתרא קו

התחייב לחתנו נדוניה ותופס החתן עבור החוב ספרים ששאל ממנו

הדין הוא שתפיסה ברשות מועילה אף לאחר שנולד הספק [וכפי שהעלה בקונטרס הספיקות (כלל ז אות א) שלא מצא מי שיחלוק על זה זולת הסמ"ג]. והראשונים כתבו מקור לכך מהמבואר בסוגייתנו, שהאומר כור בשלשים סאה בסלע אני מוכר לך, וחוזר בו לאחר שנתן לידו חלק מהסאים, ואומר שרצה למכור רק כור שלם ותובע שהלוקח יחזיר את הסאים שקיבל, אינו יכול להוציא מיד הלוקח מה שכבר הגיע לרשותו, והטעם מבואר בגמרא שכיון שיש להסתפק בדבריו אם רוצה למכור דווקא כור שלם או אף סאים בודדים כל סאה בסלע, והלוקח תפוס, אין מוציאין מידו. וביארו הרבינו יונה (ד"ה כור) והריטב"א (ד"ה אלא), שמועילה תפיסתו משום שתפס ברשות, שהרי המוכר מדד ונתן הפירות לתוך כליו של הלוקח. וכן כתבו הרמב"ן ונימוקי יוסף בבבא מציעא (ו).

ובתרומת הדשן (סי' שכא) מביא שאלה באחד שהתחייב לחתנו בשטר מאה זהובים לנדוניה, ועד שלא הספיק לקיים הבטחתו מתה בתו, ולאחר מיתת הבת שאל החתן מחמיו ספרים ללמוד בהן, ולאחר זמן כשבא החתן לתבוע את הנדוניה סירב אבי הכלה לפרעו, וטענתו בפיו שהוא נתחייב מחמת נדוניית בתו ומאחר שמתה אינו חייב לפרוע, ואומר החתן שהוא מחזיק את הספרים ששאל ממנו עד שיפרענו.

והעלה בתשובתו שמאחר ומחלוקת ראשונים היא אם האב חייב לפרוע את הנדוניה לאחר שמתה בתו, אין מוציאים ממון מספק, וצריך החתן להחזיר לחמיו את הספרים כדין כל תפיסה בספיקות שמוציאין ממנו. ובתוך דבריו ביאר שאע"פ שהספרים באו לידו בדרך שאלה, אין זה נחשב שתפס ברשות, לפי שתפיסה ברשות שמועילה בספיקות היינו רק באופן שהתפיסה והבעלים הראשונים על דעת שיהא שלו, משא"כ תופס דבר שהוא בידו בתורת שאלה או פקדון שלא נתנו הבעלים על דעת שיהא שלו, אינו נחשב לתפיסה ברשות.

אולם בשו"ת מהר"י בן לב (נדפס מחדש ח"ד קונטרס ענינים סי' כה) חלק על סברת התרומת הדשן, וכתב שלא נמצא כן בשום פוסק. וכן כתב בגידולי תרומה (שער סח אות ח) שכל שאינו תוקף מעצמו אלא הבעלים נתנו לו מדעתם, לעולם הוא נחשב תופס ברשות ואפילו כשנתנו לו בדרך שאלה. והוכיח כדבריו ממקורם של הראשונים בסוגיין, שהרי באומר כור בשלשים סאה בסלע אע"פ שיש מקום לומר שכל מה שכבר נתן לו נתינה מדעת היא, שהרי הוא נתן ברצונו ואין הלוקח חוטף שלא מדעתו, אבל אין זה מוכרח שיש כאן גם נתינה על דעת שיהא שלו, שהרי יכול הוא לומר שהוא נתן לו על דעת שיוכל לחזור בו עד סאה אחרונה, ואעפ"כ כתבו הראשונים שהלוקח נחשב תופס ברשות, ומוכח שכל שהגיע לידו שלא בדרך תקיפה נחשב לתפיסה ברשות, וא"כ גם כשבא לידו בדרך שאלה הרי זה נחשב תפיסה ברשות, ואין מוציאין מהחתן את הספרים ששאל מחמיו.

וכן מוכח ממה שכתב הנימוקי יוסף (ב"מ שם) [וכן הריטב"א והרשב"א בסוגיין] שהשוכר נחשב תופס ברשות על חודש העיבור, אע"פ שהמשכיר לא נתן מאומה לשוכר על דעת שיהא שלו לגמרי.

אמנם הש"ך בתקפו כהן (סי' ס) הכריע כדעת התרומת הדשן, ודחה את הראיה מסוגיין, כיון שכאן המוכר ודאי נתן על דעת שיהא של הלוקח, אלא שיש ספק מצד הדין מתי חל המקח, ולפי צד אחד של הספק זוכה הלוקח מיד כשמקבל מיד המוכר, ולכן יש להחשיבו כתופס ברשות. וכן לגבי שוכר, אם יהיה הדין ברור שחודש העיבור שייך לשוכר נמצא שתפיסתו ברשות היא שהרי הניחו לדור בו, אלא שיש ספק מצד הדין אם חודש העיבור של השוכר. משא"כ כשבא לידו בתורת שאלה או פקדון שלפי שני צדדי הספק לא בא החפץ לידו על דעת שיהא שלו.

יום ראשון יט כסלו

צבא בתרא קז

גורל שהיה בו טעות

בשו"ת חות יאיר (סי' סא) הביא מעשה שהיה שהטילו כמה אנשים גורל ביניהם על כוס כסף, והניחו קלפי ובו שמות המשתתפים, ואחר שהעלו אחד וזכה בגורל בדקו את הפתקים שהיו בקלפי ומצאו שנחסר שם שמו של אחד מהמשתתפים, וזה שזכה בגורל ריצה ופייס את אותו אדם שנמצא שמו חסר.

ונשאלה שאלה האם יכולים האחרים לערער על כשרות הגורל כיון שנעשה שלא כדיון, אף שהם לא הפסידו מאומה בכך שנחסר שם אחד.

והשיב בפשיטות שהטעות מבטלת את הגורל, וכמבואר בסוגייתנו שהלכה כדברי רב, שאחים שחלקו בגורל ובא להם אח ממדינת הים שלא היו יודעים בו, בטלה החלוקה וצריכים הם לחלק מחדש לשלשה חלקים ולהטיל גורל חדש, כיון שנתברר שהחלוקה הראשונה בטעות היתה.

ומבואר בשו"ע (חו"מ סי' קע"ג) שאפילו אם האח השלישי נתפטר וקיבל את חלקו בהסכמה, מ"מ יכול כל אחד מהשנים לבטל את החלוקה ולדרוש שיפילו גורל אחד חדש לכולם, כיון שהגורל הקודם היה בטעות.

וכתב שאע"פ שאין בזה סברא מצד השכל, מ"מ גורל הנעשה שלא כהוגן בטל, מפני שענין הגורל הוא מצד השגחה העליונה, כמו שנאמר (שמואל א' יד מא) 'הבה תמים', ופירש במצודת דוד ששאל ביקש מה' שיפול הגורל בהשגחה ולא במקרה, ומצינו שעכן נהרג על פי הגורל, ורק כשנעשה הגורל כהוגן ידבק בו השגחה העליונה, משא"כ אם הגורל מקולקל אפילו בשוגג, אין לומר שהכרעת הגורל היא מאת ה' כיון שהגורל מקולקל ויכול כל אחד לטעון שאילו נעשה הגורל כהוגן היית זוכה מחמת מזלי או תפילתי. [וראה מש"כ בס' דברי גאונים (כלל כ אות א) בשם **שו"ת גאוני קדמאי**, שהגורל יסודו על פי שמים שנאמר (במדבר כו נה) 'אך בגורל תחלק הארץ', והעובר על הגורל כעובר על עשרת הדברות. וכתב ססיוס דבריהם הוא פלא].

ועל פי זה הכריע **החות יאיר**, שאם הערים אדם והטיל בתוך הקלפי שני פתקים של שמו, אף אם לא זכה אותו אדם יכולים האחרים לבטל הגורל בטענה שכיון שלא נעשה כהוגן אין כאן הכרעה של שמים, ויכול כל אחד [אפילו זה שנתן את שני הפתקים] לומר שאילו היה נעשה מעשה הגורל כדיון היה הכרעת שמים על ידי הגורל שיזכה הוא. [וראה בשו"ת **ושב הכהן** (סי' עג) שהסכים עם החות יאיר לדינא אך לא מטעמו. וראה עוד **בחידושי מהרי"ל דיסקין עה"ת** (פרי' ויצא)].

וכן כתב **המגן אברהם** (או"ח סי' קלב סק"א, הו"ד בביאור הלכה שם) לגבי דין אחר, שאם יש כמה אנשים שחייבים לומר קדיש מטילים גורל ביניהם, ואם הגורל לא נעשה היטיב כגון ששנים זכו, אין אומרים שיעשו הגרלה בין שני הזוכים אלא עושים את הגורל בין כולם מחדש. ועיי"ש במחצית השקל.

אמנם ראה בשו"ת **מהרי"ל דיסקין** (קו"א סי' ה אות ז) שכתב לחלק בין הגרלה שהיא על פי דין, להגרלה שעושים מעצמם, ומבואר מדבריו שבהגרלה שעושים מעצמם לא בכל טעות הגורל בטל, אלא אם כן יש קלקול בהגרלה עצמה. וראה עוד בשו"ת **זכרון יוסף** (או"ח סי' א).

יום שני כ כסלו

צבא בתרא קח

ברכת שהחינו ע"י האב כשירש את בנו

בשו"ע (או"ח סי' רכ"ג ס"ב) פסק המחבר, מת אביו מברך דיין האמת, היה לו ממון שירשו, אם אין לו אחים, מברך ג"כ שהחינו, ואם יש לו אחים, במקום שהחינו מברך הטוב והמטיב.

הגרעק"א בגליון השו"ע (שם) כתב בשם **הלויית חן** (פרשת בא), שאב שנפטר בנו, ויורש אותו, אינו מברך שהחינו, מפני שפורענות וקללה הוא שמת בנו בחייו. והוכיח כן ממה שאמרו בסוגיין 'אתחולי בפורענותא לא מתחילין', ופירש הרשב"ם זו קללה היא שהאב רואה מיתת בנו וכו', ולכן אם מת בנו בחייו האיך יברך שהחינו, והלא פורענות וקללה הוא לו שרואה מיתת בנו בחייו.

יש שכתבו שאין לברך כלל גם על ירושת אביו, כמבואר **בנמוקי או"ח** (שם) שכתב, לא שמענו מעולם כשמת אביו רח"ל שיברך אז שהחינו או הטוב והמטיב, ומחזי כאכזריות נוראה ופגם בכבוד אביו ששמה בסיבת מיתתו בריוח ירושתו, ועוד איך יברך שהחינו לזמן הזה והוא מר לו ואנינות, וסיים וכתב, המברך בימינו אינו אלא מן המתמיהים.

גם בשו"ת **תשובות והנהגות** (ח"ג סי' קמ) כתב שהמנהג שאין מברכים כלל שהחינו, גם על ירושת אביו, **ובשלחן הטהור** (שם ס"ב) כתב לחלק שאם אביו היה זקן מופלג שנתמלאו לו ימיו ושנותיו ואין דרך להרגיש כל כך צער גדול יברך על הירושה, אבל בלא"ה לא יברך שהחינו על הירושה אא"כ מחלקים הירושה אחר שכבר עבר ממנו צער המיתה.

דאתחולי בפורענותא לא מתחילין

אתחולי בפורענותא לא מתחילין. **בשו"ת הרדב"ז** (ה"ח סי' א) נשאל בדבר לשונו של הרמב"ם שבמקצת הלכות פתח הרמב"ם וכתב 'מצות עשה' לעשות כך, ובמקצת הלכות פתח בדין עצמו בלא להזכיר את המצוה שבזה, וכן האריך שם לבאר כמה וכמה לשונות בדברי הרמב"ם.

אחת ההלכות שעליהם עמד לבאר שם היא ההלכה המובאת בהלכות גירושין (פ"א ה"א), 'אין האשה מתגרשת אלא בכתב', וביאר שלא רצה הרמב"ם לפתוח ולומר מצות עשה שמי שרוצה לגרש לא יגרש אלא בגט, משום דאתחולי בפורענותא הוא, ומזה הטעם בעצמו פתח בלשון שלילה אין האשה מתגרשת אלא וכו'.

מצות יעוד

מצות יעוד קודמת למצות פדייה, כיצד מצות יעוד, אומר לה בפני שנים הרי את מקודשת לי הרי את מאורסת לי הרי את לי לאשה, אפילו בסוף שש סמוך לשקיעת החמה. ואינו צריך ליתן לה כלום, שמעות הראשונות לקידושין ניתנו, ונוהג בה מנהג אישות ואינו נוהג בה מנהג שפחות.

בן קם תחת אביו ליעוד

ומיעד האדון את האמה העבריה לעצמו או לבנו, וכיצד מיעדה לבנו, אם היה בנו גדול ונתן רשות לאביו ליעדה לו הרי האב אומר לה בפני שנים הרי את מקודשת לבני.

יום שלישי כא השון

צנא צתרא קט

נשואין עם אשה שאחיה אינם מתנהגים כשורה

אמר רבא, הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה. תנא רוב בנים דומין לאחי האם. **במהרש"א** (ד"ה ממשמע) ביאר שהיות והאחים והאחיות הנולדים בבטן אחד הם קרובים לטבע אחת, והעובר הוא ירך אמו כי עיקר גופו של אדם נוצר מאמו, ועל כן הוא על רוב בטבע אחי האם להרע ולהטיב. **ובנחל קדומים לחיד"א** מרמז גמרא זו בפסוק 'אשת חיל מי ימצא' ר"ת אחים, דהיינו שיבדוק באחיה.

בספר חסידים (סי' שענה) כתב, אדם שיכול לקחת אשה שאחיה צדיקים ולקח אשה שאחיה רשעים, ע"ז יביאו אותו לדין שגורם לעצמו שבניו דומים לאחי האם. והנה **בחכמת אדם** (כלל כג ס"י) הביא דברי הגמ' בסוגיין להלכה שהנושא אשה יש לו לבדוק באחיה אם הם יראי ה' וצדיקים ולומדים.

ובספר **ציון לנפש חיה** (הגר"ז לייטער סי' לח) כתב שמ"מ בנושא בת ת"ח אין צריך לדקדק בזה. ועיין **בשו"ת שיח יצחק** (סי' תפב) שדן על אופן שהמדובר הוא ת"ח, יעמוד לו זכות התורה.

ובשו"ת אמרי דוד (סי' לח) נסתפק במי שהתארס עם כלה שיש לה שני אחים, ואח"כ נודע לו שאמנם אחד חכם אבל השני הוא רשע, וכתב שם שיש לילך אחר האח הצדיק, והביא קצת סמך לזה ממסכת שמחות (פרק יב) שבנו של רבי חנינא בן תרדיון יצא לתרבות רעה, ואעפ"כ מצאנו שר"מ נשא אחותו, ומסמתא היינו משום שהיה לר"ח עוד בן צדיק.

ובקריינא דאגרתא (ח"ב אגרת יח) נשאל מחתן שהתארס עם כלה ואח"כ נודע לו שאחד מאחיה הוא מקולקל האם יבטל את השידוך, ואם לא יבטלה האם הוא צריך להודיע להוריו מה שנתגלה לו, וכתב שם שכשיש עוד אחים כשרים מסתבר שלא אחז"ל שצריך להזהר, דמאי חזית שהבנים ילכו ח"ו דווקא אחרי המקולקל. ועוד, דכיון דעצם השידוך הוא טוב, בכה"ג שכבר דשו בו רבים שומר פתאים ה'. ועוד, דאם האח נתקלקל טרם שנתחנך בתורה ויר"ש הרי הוא כתינוק שנשבה, ועל כגון זה לא דברו חז"ל, משום דבכה"ג הוא לא בחר ברע מרצונו. ועוד, דהלכה זו לא מובא בשו"ע ואינה אלא מדת חסידות ולא איסור, ואם יבטל את השידוך יהי' שפיכות דמים נוראה להמשודכת. והוסיף שם דבודאי אינו צריך לספר להוריו, דבלא"ה אינם יכולים למנעו מלהתחתן אתה כמבואר בהלכות כיבוד או"א.

בספר ארחות רבינו (ח"א עמוד רסה) מובא בשם בעל הקה"י זצ"ל שהי' אומר שמה שאחז"ל שצריך לבדוק באחיה זה נאמר רק במקום ובזמן שכל הסביבה והרחוב חרדים לדבר ה' ולכן כשיש אח מקולקל מוכח שיש איזה שורש רע במשפחה, אבל בזמננו שהרחוב כ"כ פרוץ ומקולקל ומלא עתונים פסולים וכדומה אין ראוי ממה שהאח מקולקל, ולכן אפשר לגשת לשידוך אם הבחורה הגונה ויש לה יראת שמים.

בשיחות חולין החדש (פ"ב אות א) כתבו ששאלו להגאון בעל בית אפרים ז"ל במכתב, כי הציעו לפניו נכבדות עבור בתו עם אברך מופלג בתורה ושלם במעלות, רק יש לו אח איש נבל ובליעיל ורע מעללים, אם כשר הדבר לפניו לבוא עמו במעדנות החיתון ולא ישגיח על אחיו הבליעיל ואם יחדל, והשיב הגאון 'לשם שבו ואחלמה', והכוונה 'לשם שבו' כלומר על שמו העצמי של האברך המדובר תביט, 'ואח - למה', ר"ל למה לך להביט על אחיו, אם האברך המדובר איש נכבד תתחתן בו.

יום רביעי כב כסליו

צנא צתרא קי

יחוס עד ג' דורות

לעולם ידבק אדם בטובים, שהרי משה שנשא בת יתרו, יצא ממנו יהונתן [שהיה כהן לע"ז כמבואר בשופטים (יח)], אהרן שנשא בת עמינדב, יצא ממנו פנחס.

במנחת פתים (אה"ע סי' ב ס"ו) כתב להוכיח מסוגיין שיש להקפיד ביחוס עד ג' דורות, וכבר העיר ה**נו"ב** (ח"א יו"ד סי' סט) מדברי הש"ס הנ"ל בנידונו שאבי אבי הכלה יצא מדת ישראל, וגם הביא ממה שאמרו רז"ל (שבת קמו.) לא פסקה זוהמא מאבותינו עד ג' דורות עיי"ש.

נשואין עם אשה שאחיותיה אינם מתנהגות כשורה

בספר חסידים (סי' רמז) כתב, יבדוק אדם באמה או באחיותיה של אמה, וגם רוב זכרים אחר זקנים ורוב בנות אחר אמה.

והנה **בשו"ע** (אהע"ז סי' נ ס"ה) נפסק ע"פ **שו"ת הרא"ש** (כלל לד דין א) שאם ראובן שידך בתו לשמעון בקנין ושבועה, והשלישו שטרות, ואח"כ אירע שהמירה אחות המשודכת, יכול שמעון לחזור בו ופטור מהקנין ומהשבועה ומחויב השטר דהיינו הקנסות שעשו ביניהם. ובטעם הדבר הסביר ה**רא"ש**, דאע"פ שלא פירש שום תנאי בשעת עשיית הקנס, אכן סהדי שאם הי' יודע שדבר זה עתיד להעשות לא הי' משתדך אתה, ועל דעת לישא אחות משומדת להשחית נחלתו ולפגום משפחתו לא אתני. **ובבה"ט** (שם ס"ק יג) כתב בשם ה**מהרי"ט** דאפילו אם חזרה בתשובה ג"כ פטור מן השבועה ומן הקנס. ובשם הכנה"ג כתב, דאפילו רק יצא קול ורינון שהנערה המירה ג"כ פטור ואין צריך שהמירה בפועל.

ועיין **בשו"ת חת"ס** (אהע"ז ח"א סי' קיג) שכתב שאע"פ שלא מצאנו פגם כזה בש"ס, אבל כנראה שסבר הרא"ש שכיון שאחז"ל שרוב הבנים דומין לאחי האם, ה"ה לאחות האם.

ובשו"ת נו"ב (מהדו"ק יו"ד סי' סט) כתב, עיקר טעמיה דהרא"ש דלעולם ידבק אדם בטובים ומשה שנשא בת יתרו יצא ממנו יהונתן וכו', וזה עצמו החילוק בין אחות המשודכת ובין אחות אביה, שבאחות המשודכת הקלקול אפשר בא מאבותיה שהיו מקולקלים, וא"כ יש לחוש שגם המשודכת עצמה תהיה מקולקלת וישחית נחלתה, אבל באחות אבי המשודכת אולי הקלקול בא מצד אבות אבותיהם, ובה פסקה הזוהמא ולא תשלוט הזוהמא בהמשודכת שכבר אתפליג דרא.

אפילו חכם יעסוק באומנות ואל יצטרך לבריות

לעולם ירחיק אדם עצמו מהצדקה ויגלגל עצמו בצער, שלא יצטרך לבריות. וכן צונו חכמים עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות. ואפילו היה חכם מכובד והעני, יעסוק באומנות ואפילו באומנות מנוולת, ואל יצטרך לבריות.

מוטב לפשוט עור בהמות נבלות, ולא יאמר לעם חכם גדול אני, כהן אני, פרנסוני, ובכך צונו חכמים, גדולי החכמים היו מהם חוטבי עצים ונושאי הקורות ושואבי מים לגנות ועושי הברזל והפחמים ולא שאלו מן הצבור ולא קיבלו מהם כשנתנו להם.

אפילו חכם יעסוק באומנות ואל יצטרך לבריות

צבא בתרא היא

אבילות על בן שנשתמד ארבעה עשר יום

ק"ו לשכינה י"ד יום. כתב ההגהות אשרי (מועד קטן פ"ג ס"י נט) רבינו גרשון ישב על בנו שהמיר דתו י"ד יום, דק"ו לשכינה י"ד יום.

בט"ז (יו"ד ס"י שמ ס"ג) מבואר שרבינו גרשום ישב על בנו שהמיר כשמת. ובספר תשובה מאהבה (ח"ג ס' שמ) עמד בדברי הט"ז, דבהג"א לא נאמר שם 'ומת', ומשמע שבשעת ההמרה עשה כן ולא אחר מותו. וכתב ליישב שמלשון הדרכי משה (שם) שהביא כן בשם המרדכי משמע שהמדובר היה כשמת שאז ישב רבינו גרשום על בנו, עיי"ש.

בטוב טעם ודעת (מהדו"ג ח"ב ס"י רלב) האריך להוכיח שרבינו גרשום לא עשה כן לאחר מותו שהרי אין מתאבלין על משומדים, אלא בחייו כשהמיר דתו נתאבל עליו.

בשו"ת שבט סופר (יו"ד ס"י קח) כתב לבאר דעת הט"ז שהמדובר הוא באב ואם של הבן שצריכין להתאבל או עכ"פ לצער עצמן כשמת מפני שהולידו בן כזה שהמיר דתו ויצאו מהם שורש פורה ראש ולענה, אבל שאר קרובים כו"ע מודים שאינם צריכים להתאבל כלל ולא לצער, אדרבה לובשים לבנים ושומחים משום אבוד רשעים רנה כדתניא בבבב"תא (שמחות פ"ב).

בסיום דבריו שם כתב שאמנם בודאי אין לחייב את האב ואם לישב ולהתאבל, אבל עכ"פ לא ישמחו שהולידו בן כזה, ואדרבה יצער עצמן כמו שעשה ר"ג, ואותו הדבר גם בשעת ההמרה אין לחייבם לקרוע ולישב על הארץ ולהתאבל, אבל לבכות ולקונן בודאי ראוי שיעשו כן האב והאם, אבל לא לשאר קרובים. וע"ע בחיים וברכה שמחות (ערך מ אות נ) שהאריך בענין זה.

בן קודם לבת בנכסי האם

האיש יורש את אמו, וכן הבת את אמה אם אין לה בן, שדינה בנכסי האם כמו בנכסי האב, שניהם יורשים אותה אלא שהבן וזרעו קודמין לבת.

פי שנים בנכסי אב ולא בנכסי אם

אין הבכור נוטל פי שנים אלא בנכסי האב, אבל לא בנכסי האם, אפילו אם הוא בכור לאב ולאם, חולקים בנכסים, הוא והפשוט, בשוה.

ירושת הבעל את אשתו

הבעל יורש את כל נכסי אשתו מדברי סופרים, והוא קודם לכל בירושתה, אע"פ שהיא אסורה עליו כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ואע"פ שהיא קטנה, ואע"פ שהבעל חרש הוא יורש את אשתו.

כפתור השבוע

והלא שבטים מבזין אותו ראיתם בן פוטי זה בן שפיטם אבי אמו עגלים לעבודת כוכבים יהרוג נשיא מישראל

ולכאורה הדבר תמוה, חס ושלום ששבטים אומרים שלא כדין עשה פנחס, שהרג לזמרי בועל ארמית בת אלהי נכר, והיה לו להניחו להיות קשור בה ככלב חס ושלום, אם כה היה, אין זה בגדר שבטי י-ה עדות לישראל, והעל זה שתק משה והקב"ה, ואמר לפיכך הכתוב מיחסו בן אלעזר וכו', וכי זה די, היה לגעור בהם על שאמרו על טוב רע. אבל הענין כך, כי פנחס בקנאו קנאת ה' והרג לזמרי עם כזבי, השיב חימה מעל בני ישראל, שלא היה נגף בהם בעון פעור ובנות מואב, כדכתיב (במדבר כה יא) 'השיב את חמתו' וגו' 'הנני נותן לו את בריתי שלום'. והנה השבטים זקני הדור היו מקנאים אותו, חשבו כי אילו היה אחד משאר נשיא בית אב או איזה שופט וחשוב שבישראל מקנאו ועושה רושם כזה, אין כל כך שמו יתעלה מקודש בפי כל, כמו עתה שאחד משפלי הדור יקום ומקנא קנאת ה' צבאות, לו תואר והדר, אבל לא ראשי העם, כי בהם לא היה הקידוש השם גדול כל כך, כי מוטל עליהם, ובזה התנצלו על עצמם על שהתרשלו בזה הם לנקום נקמת ה', עד שבא פנחס, לזה אמרו כי פנחס שעל ידו השיב חימה, שקינא לאלקים, היינו היותו בזוי בן פוטי זה וכו', והוא בזוי עם ויהרוג נשיא בישראל, דזהו קידוש השם הגדול, וזהו אשר היה כדאי להשיב חימה מהקב"ה, כי מאוד לרצון לפני ה' על אנוש כערכו. אבל אילו אנשים כערכו עשו כזה, לא היה כל כך קידוש השם, כי עליהם בלאו הכי מוטל הדבר למחות, ואין כל כך קידוש השם הגדול, וזו היא הכונה שהתחילו השבטים לבזות אותו, להגדיל הענין שהיה מעשה טוב ומוחלט, והוא התנצלות על דבר שהם רפו ידיהם, ולכן הכתוב מיחסו, שבכל זה אף הוא מיוחס בן אלעזר וכו', מכל מקום תחת אשר קינא לאלקים ויכפר על בני ישראל, והנני נותן לו את בריתי שלום, ואתי שפיר ונכון.

(יערות דבש, ח"א דרשה טז)

רוב בנים דומים לאחי האם

כתיב (בראשית כט יב) 'ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא' פירש רש"י אחיו אני ברמאות עיי"ש. ולכן סיים בדבריו וכי בן רבקה הוא, רצה לומר רוב בנים הולכים אחר אחי אם, לכן הגם שאני איש תם יש בקרבי חלק רמאות מאחי אם. ואפשר שרמז לה כמו שרוב בנים אחרי אחי אם, אם כן מהראוי בנות אחרי אחות אב, אם כן ראוי שתחזיק רחל בצדקתה להיות כמו רבקה.

(עבודת ישראל, ויצא)

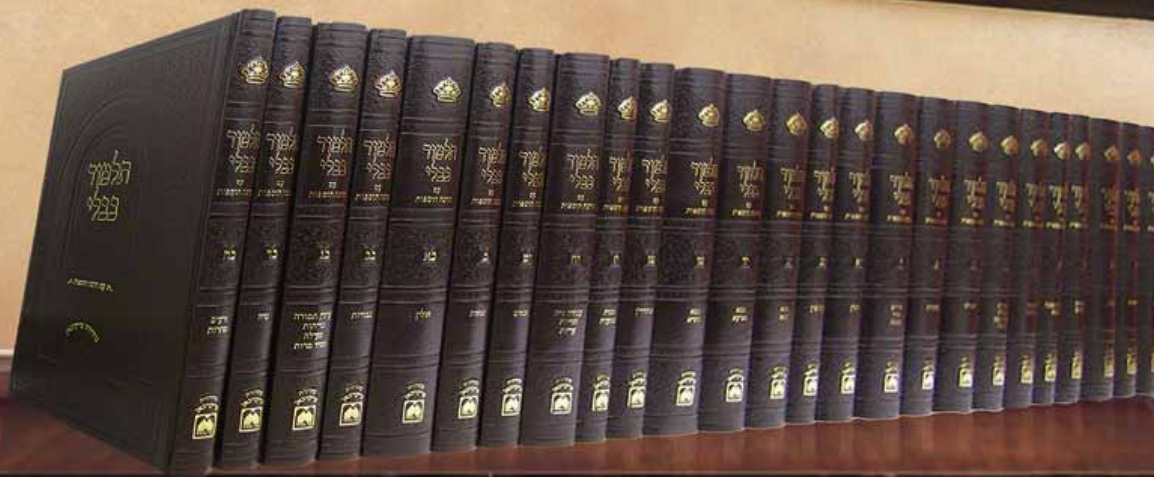
נטוש נבילתא בשוקא ושקיל אגרא ולא תימא גברא רבא אנא

איתא בשפת אמת (אבות פ"א מ"ו) פשוט נבילתא בשוקא, לפשוט ולהסיר ממנו הפחיתות והחמירות, ולא תימא כהנא אנא גברא רבא אנא, שאפילו באנשים גדולים כהנא וגברא רבא, אין שיעור למה שהאדם יכול להתקדש כאשר הוא רוצה לעשות רצון ה'.

(פני מנחם, בהעלתך)

(פני מנחם, בהעלתך)

להכניס את האור הביתה...

תלמוד בבלי 'עוז והדר מהדורת פריעדמאן'

הכל ערוך מחדש בשיא היופי וההדר, כולל הרי"ף המרדכי והתוספתא, בעריכה אמיתית ומדויקת ע"פ דפוסים ראשונים ומת"י כולל הוספות רבות ותיקונים שנשמטו מש"ס וילנא, נוספו רבבות מראה מקומות חדשים עם מאות חיבורים והוספות חדשות ביניהם חידושים ממאורי הדורות מכת"י יחידים בעולם.

מוקד הזמנות:

1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

להגדיל תורה ולהאדירה